

Діатопічна плюрицентричність німецької мови в системі мовної підготовки

Онiщенко Н. А. (Харків)

Будь-яка мова не є гомогенним явищем. Німецькою мовою говорять понад 100 мільйонів людей у світі, тому чинник регіональної (діатопічної) варіативності є таким, який треба враховувати при дослідженні або вивченні німецької мови як іноземної.

Діатопічні форми існування мови діють для задоволення комунікативних потреб мовців різних німецькомовних регіонів і є одним із джерел поповнення словникового складу мовного стандарту, який утворює інший полюс відносно регіональних мовних форм. Іншим полюсом є діалекти та говірки (останні, на відміну від діалектів, не є орфографічно та граматично унормованими) [2]. Німецька традиція вивчення діалектів, яких на німецькомовних теренах налічується понад 50, почалася більш ніж півтора століття тому у формі діалектних словників та мовних атласів, у яких кордони розповсюдження регіонально забарвлених явищ марковано ізоглосами.

Дослідники діатопічності [1; 2 та ін.] відзначають так звану плюрицентричність німецької мови. Це особливість пов'язана з тим, що німецька мова є мовою офіційного спілкування у декількох державах (ФРН, Австрія, Швейцарія, Люксембург, Ліхтенштейн).

І хоча в основі діючого мовного стандарту лежить так званий внутрішньонімецький варіант („Binnendeutsch“, див. також [1, с. 12]), рішенням конвенції Міжнародної спілки вчителів німецької мови в Цюріху в 2008 році (уточнений варіант з'явився в 2013 році), прийнято вважати рівноправними форми існування німецької мови національних рівнів (принцип D-A-CH) [3, с. 41]. Таким чином, термінологічно вірно називати німецьку мову напр. Австрії або Швейцарії не діалектом, а «національним варіантом» (див. [2]).

Такий погляд на рівноправ'я національних варіантів не міг не вплинути на європейській підхід до вивчення німецької мови як іноземної. Міжнародні тести

на знання німецької мови (Test DaF, Goethe-Zertifikat, ÖSD, DSH та ін.) враховують її плюри центричність у декількох аспектах. Як показав аналіз завдань цих комплексних іспитів, регіонально забарвлені одиниці представлені в таких типах завдань:

1) читання – невеликі статті та рекламні повідомлення з австрійських та швейцарських друкованих та /або інтернет-видань. Національно специфічною в цих завданнях є наявність у текстах австріацизмів та гельвецизмів, напр. *австр.* Pensionist (*вннім.* Rentner), *австр.* Spital (*вннім.* Krankenhaus); *шв.* Velo (*вннім.* Fahrrad), *шв.* Billet (*вннім.* Fahrkarte), *шв.* Konfiserie (*вннім.* Konditorei), *шв.* Salär (*вннім.* Gehalt).

2) аудіювання (включаючи формулювання диктором завдань). Національно специфічною є насамперед артикулювання окремих звуків та звукосполучень: передньоязикове [r], суфікс *-ig* як [ik] (південнобаварський), звукосполучення *st* як [ʃt] в інтерпозиції (алеманський).

3) говоріння – використання графіків/статистик для опису з австрійських, швейцарських та ін. джерел.

Урахування плюрицентричності німецької мови має бути необхідною складовою мовної підготовки учнів та студентів з метою їх успішної комунікації у регіонально варіативному та багатонаціональному німецькомовному середовищі, а також складання міжнародно валідних іспитів на знання німецької мови.

Література

1. Домашнев А.И. Очерк современного немецкого языка в Австрии / А.И. Домашнев. – М. : Высш. шк., 1967. – 180 с. Ammon U. Die deutsche Sprache in Deutschland, Österreich und der Schweiz /Ulrich Ammon. – Berlin, New York : de Gruyter, 1995. – 575 S. 3. Bettermann R. D-A- CH-Konzept, das / R. Bettermann // Fachlexikon Deutsch als Fremd- und Zweitsprache / Hans Barkowski, Hans- Jürgen Krumm (Hg.). – Stuttgart : UTB; Francke, 2010. – S. 41.